

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci **maloletých detí : E. S., narodená X. a J. S., narodená X.**, obe štátnej príslušnosti F. a S., zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske, so sídlom Nám. SNP 151/6, Partizánske, deti rodičov : otec B. D, bytom G., štátny občan F., zastúpený Mgr. P. B., advokátom v B. a matka : A. S., bývajúca v P., štátna občianka S., zastúpená JUDr. E. B., advokátkou v P., **o návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 1 P 123/2011, o dovolaní matky proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 24. apríla 2012 sp.zn. 11 CoP 15/2012

t a k t o :

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 24. apríla 2012 sp.zn. 11 CoP 15/2012 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Bratislave z 18. mája 2012 sp.zn. 11 CoP 15/2012 a uznesenie Okresného súdu Bratislava I zo 7. novembra 2011 č.k. 1 P 123/2011-296 a vec vracia Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I uznesením zo 7. novembra 2011 č.k. 1 P 123/2011-296 nariadil návrat maloletej E. S., narodenej X. a J. S., narodenej X. na územie a pod jurisdikciu krajiny ich obvyklého pobytu do F. Otec maloletých detí sa zaviazal po návrate maloletých detí do F. prispievať na výživu matky a maloletých detí sumou 200 € mesačne, ktoré bude platiť k rukám matky a zabezpečiť a financovať ubytovanie pre matku a maloleté deti najmenej po dobu 12 mesiacov od doby ich návratu a to prenájom a poplatky spojené s užívaním bytu v Mestskej ubytovni G.L., nachádzajúcej sa v regióne P.. Vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Štátu náhradu trov konania nepriznal. Vykonaným dokazovaním mal za preukázané, že maloleté deti S. mali obvyklý pobyt vo F., krajinu obvyklého pobytu matka nespochybňovala. V danom prípade otec nadobudol opatrovnícke právo zo zákona. Je možné ustáliť, že obaja rodičia, teda aj otec, svoje

opatrovnícke právo riadne vykonával, keďže rodičia žili v spoločnej domácnosti a spoločne zabezpečovali výchovu a potrebu detí, otec zväčša po materiálnej stránke ako živiteľ rodiny, matka vykonávala osobnú starostlivosť o deti, ktoré boli v útlom veku. Nadobudnutie opatrovníckeho práva pána B. k maloletej E. a J. jednoznačne a bez pochybností preukazujú samotné rodné listy maloletých detí vystavené po ich narodení a priznaní otcovstva pánom B. k nim, príslušnými štátnymi orgánmi F., podľa platnej právnej úpravy štátu, kde sa deti narodili. Bez súhlasu otca matka nemohla rozhodnúť o mieste pobytu maloletých detí. V konaní mal súd preukázané, že k neoprávnenému premiestneniu detí matkou v zmysle Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí skutočne došlo, keďže otec v čase odchodu matky s deťmi dňa 27. júna 2010 nevedel, že matka sa nemieni späť do F. vrátiť. Otec matke súhlas s vyst'ahovaním detí na Slovensko nedal a o plánovaní jej odchodu nevedel a s neoprávneným premiestnením detí sa po ich odchode nezmieril. V súvislosti s domácim násilím, ktoré malo byť podľa matky na nej páchané zo strany otca maloletých detí, psychologické vyšetrenie maloletých detí ako dôkaz vyhodnotil ako účelové a na ten neprihliadal, keď mal za to, že pokiaľ by maloleté deti trpeli vážnym psychologickým stavom spôsobeným správaním a vplyvom ich otca, matka by pomoc psychológa vyhľadala bezodkladne po ich premiestnení na Slovensko. Matka maloletých detí nevyhľadala odbornú pomoc ani vo F. a taktiež sa neobrátila na policajné či sociálne orgány v čase jej pobytu vo F.. Konštatoval, že matka súdu nepredložila žiaden dôkaz, že takéto protiprávne konanie bolo otcovi maloletých detí preukázané, prípadne že by bolo vznesené obvinenie voči nemu, či začaté trestné stíhanie. V konaní nevykonaval dokazovanie vypočutím navrhovaných svedkov, blízkych príbuzných zo strany matky, neprihliadol ani na otcom predložené čestné prehlásenia spolu s prekladmi spoločných známych otca a matky, z ktorých vyplýva, že otec maloletých detí sa nikdy ani verbálne ani fyzicky násilne voči matke alebo deťom nesprával, pretože dospel k záveru, že vzhľadom na charakter jednotlivých dôkazov a možnosť spochybnenia ich dôveryhodnosti by neviedli k preukázaniu dokazovaných skutočností. Zo zisteného skutkového stavu nemal súd dostatočne preukázané skutočnosti o domácom násilí, ktorému mala byť matka v čase spolužitia s otcom detí vystavená, avšak existenciu domáceho násillia nemožno vylúčiť, keďže vzťah matky s otcom maloletých detí je poznačený dlhodobými pretrvávajúcimi konfliktami a preto je možné predpokladať, že ich zotrvanie v spoločnej domácnosti v ďalšom období nebude pre matku akceptovateľným riešením. Boli vykonané primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany detí po ich vrátení jednak zo strany otca, ktorý v konaní preukázal uzavretie zmluvy o prenájme obecného bytu pre matku a deti v Mestskej

ubytovni G.L. nachádzajúcej sa v regióne P. a zaviazal sa prenájom uvedeného bytu platiť a zároveň prispievať na výživu detí a matky sumou 200 € mesačne najmenej po dobu 12 mesiacov po ich návrate do F.. Uviedol, že najdôležitejšou zásadou, ktorou sa bez akejkoľvek pochybnosti riadi Dohovor a Nariadenie je zásada rešpektovania najlepšieho záujmu dieťaťa (preambula Dohovoru a odôvodnenie čl. 12 a 13, čl. 12, 15 a 23 Nariadenia, čl. 3 Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa, čl. 24 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie). Pokiaľ ide o návrat dieťaťa do členského štátu jeho obvyklého pôvodu je však zrejmé, že Dohovor aj Nariadenia sú založené na zásade, že najlepší záujem dieťaťa v prípade jeho neoprávneného premiestnenia alebo zadržania, vyžaduje okrem jedinej výnimky spočívajúcej v určitých presne stanovených prípadoch uvedených v čl. 13 a 12 Dohovoru (čl. 13 písm.b/, Dohovoru v spojení s čl. 11 ods. 4 Nariadenia) vždy návrat dieťaťa. Návrat dieťaťa do členského štátu jeho obvyklého pobytu neznamena nevyhnutne jeho návrat k opustenému rodičovi a jeho oddelenie od rodiča únoscu, keďže o týchto odlišných otázkach musí rozhodnúť príslušný súd, do právomoci ktorého rozhodovanie o týchto otázkach prináleží, pričom zohľadní všetky emocionálne, psychologické a materiálne aspekty situácie a vo svojom rozhodnutí uprednostní najlepší záujem dieťaťa. Je preto potrebné ustanovenia Nariadenia a Dohovoru vykladať predovšetkým z hľadiska uvedených cieľov a zásad, keď ich základným cieľom bezpochyby nie je nepriznať žiaden praktický a právny dôsledok konaniu unášajúceho rodiča. Otázku najlepšieho záujmu dieťaťa je treba posudzovať i s prihliadnutím k tomu, že súd (ktorý má právomoc) musí skúmať otázku opatrovníckeho práva s prihliadnutím na všetky okolnosti a prinajmenšom niektoré aspekty tohto skúmania, ako sú psychologické vyšetrenia, sociálne správy alebo prípadne priamy výsluch dieťaťa, spravidla vyžadujú prítomnosť dieťaťa. Komplikovanie a predlžovanie tohto procesu v dôsledku ponechania dieťaťa v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa neoprávnené premiestnené, nemôže byť potom v jeho záujme.

Krajský súd v Bratislave uznesením z 24. apríla 2012 č.k. 11 CoP 15/2012-370 na odvolanie matky potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa správne postupoval v zmysle právnych predpisov záväzných pre Slovenskú republiku, vrátane Nariadenia rady ES č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a veciach rodičovských práv a povinností a Dohovoru č. 119/2011 Z.z. o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, ktoré v spojení

s ustanovením čl. 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky majú prednosť pred vnútroštátnymi predpismi. Správne zameral svoje dokazovanie na zistenie miesta obvyklého pobytu maloletých detí a existenciu opatrovnickeho práva, pričom so závermi, ku ktorým dospel sa plne stotožnil. Je toho názoru, zhodne ako súd prvého stupňa, že krajinou obvyklého pobytu maloletých detí je F., kde sa maloleté deti narodili a kde až do 27.6.2010 žili v spoločnej domácnosti rodičov. Opatrovnicke práva k obojm maloletým deťom vykonávali v existujúcej spoločnej domácnosti obaja rodičia. Podmienky rodičovskej zodpovednosti (vrátane určenia otcovstva) k maloletým deťom nie je možné v danom prípade posudzovať podľa slovenského právneho poriadku, keďže obe maloleté deti nemajú na území Slovenskej republiky svoj obvyklý pobyt a obe sa narodili na území F.. Okolnosť, že matka v priebehu konania o nariadenie návratu maloletých detí predložila aj slovenské rodné listy vydané dňa 30.3.2011 Osobitnou matrikou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, v ktorých je ako otec maloletých zapísaný pod priezviskom E. D. a J. D., bývalý manžel matky pán D. D., je v tejto súvislosti bez akéhokoľvek právneho významu. V rámci výkonu opatrovnických práv vyst'ahovanie maloletých detí do inej krajiny treba považovať za podstatnú vec súvisiacu s výkonom opatrovnických práv, čo znamená, že súhlas na vyst'ahovanie maloletých detí na územie iného štátu musia dať obaja rodičia. V prejednávanvej veci matka takýto súhlas zo strany otca nepredložila a pokiaľ matka súhlas od otca nemala, treba súhlasiť s názorom súdu prvého stupňa, že jej odchodom s deťmi dňa 27.6.2010 došlo k neoprávnenému premiestneniu detí z F. na územie Slovenskej republiky. Aj podľa názoru odvolacieho súdu matka v konaní nepreukázala, že návrat by deti vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo by ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Okolnosť existencie matkou tvrdeného domáceho násillia otca na matke nebola preukázaná, keď matka maloletých počas viacročného spoluzitia s otcom detí i napriek tomu, že vo F. žila 16 rokov, plynule ovládala štátny jazyk krajiny a mala dostatok času oboznámiť sa s prípadnými možnosťami, ktorými sa mohla proti prípadnej agresivite partnera za pomoci štátnych orgánov brániť, agresívne chovanie partnera až do decembra 2010 neoznámila a pomoc nežiadala. Trestné oznámenie na otca v súvislosti s domácim násillím podala na Štátnej polícii, jednotka v B. až polroka po návrate na Slovensko dňa 15.12.2010 a na to, že po preverovaní bolo trestné oznámenie matky vybavované tak, že vo veci neboli zistené dôvody ani len na začatie trestného stíhania. Zhodne ako prvostupňový súd neprihliadol na správu z psychologického vyšetrenia oboch detí PhDr. L. P., klinickým psychológom, keď matka i napriek tvrdenému vážnemu dopadu na psychiku maloletých vyhľadala odbornú pomoc až v januári 2011, t.j. po siedmich

mesiacoch od opustenia F. v čase, kedy na území F. začalo na podnet otca konanie vo veci rodičovských práv k maloletým deťom. Poukázal na zmysel a cieľ Dohovoru ako aj Nariadenia, ktoré sú založené na zásade, že najlepší záujem dieťaťa v prípade jeho neoprávneného premiestnenia alebo zadržania vyžaduje (okrem výnimky spočívajúcej v určitých presne stanovených prípadoch vyjadrených v čl. 13 Dohovoru) vždy návrat dieťaťa. Zhodne so súdom prvého stupňa je toho názoru, že pri poskytnutí záruk predložených otcom v spolupráci s Mestom G. týkajúcich sa zabezpečenia oddeleného bývania matky a maloletých detí po ich návrate v mestskom byte, za ktorého nájom bude uhrádzať otec maloletých detí, prispievanie otca na výživu maloletých detí, možnosť maloletých detí navštevovať školské zariadenia a možnosti matky poberať v krajine obvyklého pobytu maloletých sociálne dávky vo výške cca 1 300 € mesačne je možné konštatovať, že vo vzťahu k maloletým deťom sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ich ochrany po návrate (čl. 11 ods. 4 Nariadenia), pri preukázaní ktorých nie je možné odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm.b/ Haagskeho dohovoru.

Uznesením z 18. mája 2012 č.k. 11 CoP 15/2012-379 Krajský súd v Bratislave opravil uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 24. apríla 2011 č.k. 11 CoP 15/2012-370 v dátume vyhlásenia na str. 15 tak, že správne má znieť 24. apríla 2012. Odôvodnil to chybou v písaní a opravu vykonal v súlade s ustanovením § 164 O.s.p. Štátu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie matka maloletých detí, ktorého prípustnosť odvodzovala z ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p. Odňatie možnosti konať pred súdom videla v tom, že v konaní neboli vykonané všetky ňou navrhované dôkazy, ktoré boli nevyhnutné pre posúdenie skutočnosti, či sú resp. nie sú dané dôvody na nariadenie návratu maloletých v súlade s čl. 13 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí. Jedná sa predovšetkým o výsluch maloletého K., syna matky a posúdenie psychologického stavu maloletých detí ako aj vplyv prípadného návratu na ich psychiku. Súdny tak vôbec neprihliadli na zásadu rešpektovania najlepšieho záujmu detí, na ktorú sami poukázali a ktorú okrem Dohovoru a Nariadenia zakotvujú aj ďalšie všeobecné záväzné právne predpisy, ktorými je Slovenská republika viazaná. Pokiaľ súdy správy z psychologických vyšetrení maloletých predložené matkou poukazujúce na prítomnosť domáceho násillia v rodine a nevhodnosť ich navrátenia do F. považovali za účelové, rešpektujúc spomínanú zásadu a citované právne predpisy ako aj povinnosť vychádzať z čo

najstarostlivejšieho zistenia skutkového stavu veci, mali sami nariadiť znalecké dokazovanie psychologickým vyšetrením detí, ktoré by jednoznačne potvrdilo, resp. vyvrátilo skutočnosti tvrdené matkou maloletých detí. Dovoláním napadnuté rozhodnutie je taktiež v rozpore so samotným Dohovorom, nakoľko navrátenie maloletých detí do F. po dvoch rokoch ich pobytu na území Slovenska sa prieči samotnému zmyslu, účelu a cieľu Dohovoru, ktorým je zabezpečiť okamžitý návrat detí. Dlhodobým pobytom maloletých na území Slovenska ako aj s poukazom na pevnosť rodinných väzieb (predovšetkým k starým rodičom a bratovi K.) začlenenie do domáceho, sociálneho i školského, resp. predškolského prostredia ako aj skutočnosť, že už takmer zabudli rozprávať po F., maloleté nepochybne nadobudli nový obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky. Navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na nové konanie. Zároveň žiadala, aby pred rozhodovaním súd v zmysle § 243 zákona č. 99/1963 Zb. odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia do právoplatnosti rozhodnutia o dovolaní.

Otec maloletých detí navrhol dovolanie matky zamietnuť ako nedôvodné.

Matka maloletých detí vo svojom vyjadrení zo dňa 22.11.2012 ďalej uviedla, že zotrúva na svojom tvrdení, že v dôsledku konania súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom tým, že súdy nevyslúchli maloleté deti ako aj maloletého K., ktoré by buď potvrdili alebo vyvrátili tvrdenia o domácom násilí, keďže tieto osoby boli priamymi svedkami jednotlivých udalostí.

Kolízny opatrovník sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno týmto opravným prostriedkom napadnúť (§ 236 a nasl. O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, voči ktorému je takýto opravný prostriedok prípustný.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie matky maloletých detí smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bol nariadený návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu (F.).

Proti uzneseniu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm.a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev (§ 109 ods. 1 písm.c/) na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm.b/ O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Keďže v prejednávanej veci je dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky niektorého z uvedených uznesení, nie je dovolanie v zmysle § 239 O.s.p. proti nemu prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ktoré ukladá dovolaciemu súdu povinnosť vždy skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa Najvyšší súd Slovenskej republiky otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ § 237 O.s.p. (t.j., či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným). Vady konania uvedené v § 237 písm.a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Preto prípustnosť dovolania z týchto ustanovení vyvodit' nemožno.

Matka maloletých detí namietala vadu konania podľa § 237 písm.f/ O.s.p., t.j. odňatie jej možnosti konať pred súdom postupom súdov spočívajúcu nevykonaním dokazovania výsluchom maloletých detí a maloletého K. týkajúcich sa domáceho násillia.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm.f/ O.s.p.) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odnímajú tie jeho procesné práva, ktoré mu zákon

priznáva. O vadu konania, ktorá je z hľadiska § 237 písm.f/ O.s.p. významná ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odňala možnosť konať pred súdom zakladá porušenie práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“), porovnaj napr. III. ÚS 156/2006, III. ÚS 331/2004, II. ÚS 174/2004.

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (napr. III. ÚS 209/2004, III. ÚS 95/2006, III. ÚS 260/2006).

Samotné súdne rozhodnutie, ktorým sa završuje poskytovanie súdnej ochrany musí byť logickým a právnym vyústením doterajšieho priebehu a výsledkov súdneho konania pri rešpektovaní zásad spravodlivého súdneho konania, pri jeho vydaní musia byť zachované formálne a obsahové náležitosti s dôrazom na zrozumiteľnosť, určitosť, jasnosť a súlad skutkových a právnych dôvodov vo vzťahu k jeho výroku.

Rozhodnutiu súdu vo veci samej teda musí predchádzať činnosť súdu zameraná na spoľahlivé zistenie skutkového stavu, t.j. dokazovanie zodpovedajúce garanciam spravodlivého súdneho konania v zmysle príslušných ustanovení ústavy a príslušnej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach (v kontexte danej veci v súlade s Dohovorom) najmä garanciam obsiahnutým v princípe rovnosti zbraní a práve na kontradiktórne konanie. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej odporca (Komanický c/a Slovenská republika rozsudok zo 4. júna 2002, § 45). Právo na kontradiktórne konanie zase znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými

d'alšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutia súdu a vyjadriť sa k nim.

Princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každá strana mala rovnakú možnosť predkladať alebo navrhovať dôkazy na podporu svojich tvrdení (Dombobeeher B.V. c/a Holandsko z 27. októbra 1993).

Na základe zásady kontradiktórnosti by súdne rozhodnutie malo vychádzať predovšetkým z výsledkov konfrontácií strán v spore, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa k požiadavkám a tvrdeniam druhej strany a právo na to, aby sa vypočuli jej argumenty. Požiadavky vyplývajúce z uvedenej zásady vymedzil Európsky súd pre ľudské práva v mnohých svojich rozhodnutiach tak, že jedným z prvkov spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru je jeho kontradiktórny charakter (Mantovanelli c/a F. z 18.3.1997).

Pri rozhodovaní o návrate dieťaťa do iného zmluvného štátu Dohovorom musia sudy vychádzať zo starostlivo zisteného skutkového stavu, že dôvody, ktoré by mohli eliminovať návrat dieťaťa do miesta bydliska v inom členskom štáte, musia byť zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby posúdenie (ne)navrátenia maloletého dieťaťa nevychádzalo iba z vyjadrení a dôkazov produkovaných jedným účastníkom súdneho konania (v konkrétnom prípade ide o otca maloletých detí), ale aby aj druhej strane (maloletým deťom a ich matke) bola poskytnutá súdna ochrana spočívajúca vo vytvorení podmienok na uplatnenie základných práv a slobôd. Z Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý zaväzuje aj Slovenskú republiku vyplýva pozitívny záväzok štátu urobiť opatrenia, prostredníctvom ktorých sa každému dieťaťu zabezpečí možnosť uplatniť svoje práva zaručené týmto Dohovorom (II. ÚS 47/97). Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, súd môže jeho názor zisťovať, ak je s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť schopné samostatne ho vyjadriť, nielen jeho výsluchom na pojednávaní, ale aj prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí. Je vecou súdu, ktorý zo spôsobov na zistenie názoru maloletého dieťaťa v konaní zvolí. Zo spisu mal dovolací súd za preukázané, že sudy síce zisťovali názor maloletých detí prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí (správa Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske zo dňa 18.8.2011 na čl. 68), zo záverov ktorej vyplýva, s poukazom na psychologické vyšetrenie oboch maloletých detí, že pri návrate detí do krajiny obvyklého pobytu budú tieto vystavené stresovej a psychicky náročnej situácii,

ktorá im môže spôsobiť nenapraviteľnú ujmu na ich psychickom zdraví a ďalšom riadnom vývine, ktorou skutočnosťou sa však súdy bližšie nezaoberali s odôvodnením, že ide o účelové tvrdenie, na ktoré neprihliadli.

Podľa § 100 ods. 3 O.s.p. ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.

V čl. 12 Dohovoru je upravená povinnosť zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, nariadiť okamžite návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu, ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané a v deň začatia konania pred justičným alebo správny orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka. Rovnako sa nariadi tento návrat aj vtedy, keď sa konanie začalo po uplynutí uvedenej lehoty, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

V čl. 13 Dohovoru je upravené možnosť zmluvného štátu nenariadiť návrat dieťaťa v taxatívne uvedených prípadoch (napr. že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie). Jedným z dôvodov, pre ktorý môže zmluvný štát odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu, je aj nesúhlas dieťaťa s návratom. Musí však ísť o dieťa, ktoré dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory. Pri hodnotení okolností uvedených v čl. 13 Dohovoru justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

So zreteľom na uvedené bude v ďalšom konaní úlohou súdu prvého stupňa maloleté deti ako účastníkov konania vypočuť. V zmysle Dohovoru o právach dieťaťa bude súd povinný postupovať diferencovane s ohľadom na rozumovú schopnosť maloletých vnímať priebeh konania. Názor maloletých detí môže byť pre posúdenie rozhodujúcich skutočností relevantný, avšak súd musí v každom jednotlivom prípade citlivo zvážiť dosah ich výpovede, najmä s ohľadom na ich vek, rozumovú ale i emocionálnu vyspelosť. V predmetnej veci zistí

súd názor maloletých detí buď prostredníctvom ustanoveného zástupcu maloletých (kolízneho opatrovníka, orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) alebo samostatným výsluchom maloletých detí a to buď v prítomnosti rodičov alebo v neprítomnosti rodičov. Ktorý konkrétny prostriedok na zabezpečenie názoru maloletých detí súd v predmetnej veci zvolí, bude závisieť od všetkých ním posúdených okolností prípadu. Po posúdení, ako už bolo vyššie uvedené, s ohľadom na vek, rozumovú a emocionálnu vyspelosť maloletých detí vyjadriť samostatne svoj názor (či už priamo alebo prostredníctvom orgánu) súd zváži, či na ich názor prihliadne. Zároveň vezme zreteľ i na všetky ďalšie vykonané dôkazy a skutočnosti, ktoré počas konania vyšli najavo, ktoré vyhodnotí jednotlivo a v ich vzájomnej súvislosti. Na zistený skutkový stav aplikuje príslušné právne predpisy, Dohovor, ktorým je Slovenská republika viazaná a ktorý má prednosť pred vnútroštátnou úpravou. Zároveň bude jeho úlohou venovať zvýšenú pozornosť odôvodneniu svojho rozhodnutia tak, aby bolo presvedčivé, t.j. aby z neho bolo pre oboch rodičov zrejmé, že bolo rozhodnuté v záujme ich maloletých detí v súlade s ich právami dieťaťa, ktoré budú tiež rešpektovať, uvedomia si, že samé maloleté deti to majú o to ťažšie, že sú deťmi rodičov, z ktorých každý je občanom iného štátu a že oveľa dôležitejší, ako autoritatívne rozhodnutie štátneho orgánu, je ich rodičovský prístup, rešpektujúci práva svojich detí.

Nevypočutie maloletých detí ako účastníkov konania hoci aj prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí je postup, ktorým im bola odňatá možnosť konať pred súdom, čo je dovolacím dôvodom podľa § 237 písm.f/ O.s.p.

Skutočnosť, že v konaní došlo k procesnej vade podľa § 237 písm.f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom takouto procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

Z uvedených dôvodov dovolací súd zrušil rozhodnutia odvolacieho ako aj prvostupňového súdu a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 3 O.s.p.) bez toho, aby pristúpil k posúdeniu opodstatnenosti ďalších námietok dovolateľky.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. novembra 2012

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová